

DE NOORD-BRABANDER

Staat- en Letterkundig Dagblad.

ABONNEMENTS- PRIJS

Voor de Stad 1/2 R. 1/2
Francopost 1/4

(Verschijnende

driemaal in de week: Dinsdag, Donderdag en Zaterdag.)

DICERE VERUM QUID VETAT?

ADVERTENTIE:

15 cents de regel.
behalve 35 cents zegel.

Nederlandsch Constitutioneel-Archief
van alle Koninklijke aanspraken
en parlementaire adressen enz.,
verzameld, en uitgegeven door
Mr. S. P. LIPMAN, advocaat te
Amsterdam.

Groot is voorzeker de dienst welke de vermaarde regtsgeleerde, wiens naam op den titel van dit werk prijkt, bewezen heeft aan zijn Vaderland. En indien het waar is dat de geschiedenis eens lands niet beter gekend wordt dan uit de gedenkstukken, waarin de in die geschiedenis handelende personen optreden, dan gewis heeft de verdienstelijke schrijver eene volledige en leerrijke geschiedenis van ons Koninkrijk geleverd, en heeft hij aanspraak op de dankbaarheid van allen, die belang stellen in het lot en de bestemming van het Vaderland. Doch de heere Lipman heeft meer gedaan; hij heeft een overzicht geleverd over de tijdvakken, welke hij in zijn werk opgenomen heeft; een overzicht waarin men den helderen denker, den vorschenden beoordeelaar, den taktvollen waardeerder der gebeurtenissen en omstandigheden, den diependenkenden staatkundige bewondert en vereert. Vooral het overzicht geplaatst achter de onlangs in het licht verschenen tweede en derde verzameling trof ons, en wij durven veilig de lezing en ernstige overweging daarvan allen, die niet eenige bemoeijng in 's lands zaken belast zijn of die uit vaderlandsche verknachtheid belang in dezelve stellen, aanbevelen.

Wij kunnen ons niet wederhouden aan onze lezers een fragment uit hetzelfde mededeelen en kiezen daartoe uit de waardering der gebeurtenissen van 1830. Wij willen eenige dier schoone bladzijden afschrijven:

«Belgie was met Nederland ook als vergoeding voor den afstand aan Groot-Brittannië van eenige der Overzeesche Bezittingen, bij besluit der verbondene mogendheden, in de nieuwe Europeesche organisatie, tot een koninkrijk vereenigd, en de scepter van dit nieuwe rijk aan het dooflichtig stambuis van Oranje voor altoos opgedragen.

De hier verzamelde staatsstukken getuigen, welke hooggespannene verwachtingen van die vereeniging werden gekoesterd, welke vreugde-kreten werden aangeheven, en hoe vele schoone woorden aan de inwijding van dit huwelijk tusschen twee nabuurlanden volken zijn bechoren, als ware nu in waarheid eene gouden eeuw aangebroken.

Maar de huishouding van den staat was meer

noodiglijk, en besloten geworden, en eischte eene halve eeuw van vrede en eenen schat van staatkundige kennis en beleid, in dien de twee gebuurde volken, in taal, godsdienst, karakter overleveningen, gewoonten, belangen, en begrippen onderscheiden, en door meer dan eene verouderde vete vervreemd, door eene allegsche en ongedwongene zamensmelting voor altoos zouden worden vereenigd.

De halve eeuw van vrede werd niet gegund, niet steeds werden de regelen eener behoeftige regeerkunde opgevolgd, en alvorens het koperen huwelijk nog gevierd mocht worden, bestond er alreeds tusschen de kwalijk gepaarde volken eene spanning, eene gisting, eene verwarding, welke weinige jaren later in een heele scheiding zoude uitbarsten.

Daartoe heeft, hij andere niet te miskennen oorzaken, niet weinig bijgedragen, dat de Koning alleen zich als voor alles verantwoordelijk toonde, dat de Koning alles deed en doen konde, en dat in klaarlijkelijken strijd met het wezen van het constitutioneel koningschap, men hem niet alleen het goede te danken, maar het slechte te wijten had.

Daartoe heeft niet weinig bijgedragen, dat de ministers nimmer de verantwoordelijkheid van hun bestuur hebben aanvaard, en dat in de opdragt, de uitoefening en den voortduur hunner functien aan geene andere overweging werd gehoor gegeven dan 's Konings welbehagen.

Daartoe heeft niet weinig bijgedragen, dat de Staten-Generaal, niet indachtig dat een wijze en tijdige tegenstand, wanneer het regeringsbeginsel dreigt te ontwaarden, den waren vriend van den Vorst betaamt, als voor hem niet minder, dan voor het Volk heilzaam, niet altoos hunne regten tegen de aanmatigingen der ministers hebben weten te bewaren, en nauwelijks immer gewaagd, de aanspraken van dezen ook op hun vertrouwen te toetse te brengen.

Daartoe heeft niet weinig bijgedragen dat Willem I niet met wijze schroomvalligheid heeft onderscheiden, wat tot het gebied alleen van de zachtere rede behoort, en waartoe het magtbevel van den gebiedier zich mag uitstreken, uit het oog verliezende, dat zelfs vooroordeelen soms moeten worden geeerbiedigd, doch hetgeen den Volke dierbaar is, niet door wetten of besluiten roekeloos mag worden aangetast, zal niet aan de verordening het zedelijk gezag ontbreken, hetwelk alleen haar den eerbied der burgeren kan verzekeren.

Daartoe heeft niet weinig bijgedragen, dat de Koning, door zijne omgeving, zij het uit gebrek aan doorzicht, of uit gebrek aan kordaatheid, onkundig gelaten, noch omtrent de kracht der openbare meening, noch omtrent de zedelijke zwakheid van zijn bewind naar waarheid werd ingelicht, en in den regelmatigigen gang van het gewoon bekeer het kenmerk ontwaarde van de heektheid van het staatsgebouw en van de vastheid van zijne regering.

Daartoe heeft vooral bijgedragen, dat nergens in den lande zich eene krachtige midden partij vertoonde, welke, sterk door hare kennis en degelijkheid, door hare onafhankelijkheid en maatschappelijke stelling, door hare beginselen en bedoelingen, den eyenaar vermoegt te houden tusschen de overdriften van het bestuur en de buitensporigheden der partijzucht; maar integendeel overschilligheid voor burgerdoud, vlegernij voor getrouwheid en bekrompen eigenbelang voor vaderlandsliefde moest gelden, terwijl zelfs openbare staatsstukken den stempel droegen van onkunde of verloochening van die waarden, zonder welke een weloverwogen en overtuigend staatsbestel niets is, dan een zwaarte heersschim.

Voor altoos zal daarvan tot onvergankelijk gedenkteeken strekken, hetgeen in de koninklijke boodschap van den 11 december 1829, de ministers den Koning deden zeggen omtrent het onderwerp der zoogenaamde ministeriële verantwoordelijkheid, waarvan het Gae meer moegelijk valt, den waren zin, als het eigenlijke doel, te bepalen.

Daarna volgt een snel overzicht over de gebeurtenissen, welke de omwenteling van 1830 vergezeld hebben, en de schrijver vervolgt:

De Prins van Oranje was, na den ongunstigen uitslag der militaire pogingen, en hangende do niet minder vruchteloze proefnemingen der parlementaire taktiek, door zijnen Koninklijken Vader, bij wien hij de folk was geweest van de vooronderstelde wenschen der Belgische bevolking, tijdelijk belast met het bestuur der zuidelijke gewesten. Onbekommerd om zijne persoonlijke veiligheid, rijk begaafd met de waardige en nogtans vertrouwelijke minzaamheid, welke niet minder de vorsten siert, dan de gemoederen der burgers beeft, was de Vorst, door dapperheid en krijgsgeluk vermaard, door zijne opvoeding en antecedenten niet vijadig geacht aan de meer vrijzinnige beginselen, en doorgaans hier te lande vreemd aan den gang van het bewind gehouden, bij uitnemendheid geschikt om eene verzoening te bewerken, indien niet voor alle verzoening de tijd ware verstreken geweest. In die dagen nogtans zoude welligt een staatsbestel door Willem I tien jaren later is genoodigd, en door zijne dynastie hebben bewaard, en in denzelfden stond het nieuwe staatsbestel eene even indrukwekkende, als de oude, en de Belgien eene geheele verandering voor staatkundige misdrijven, bij woordverandering misslagen genoemd. Hij gaf de bevelen, dat verbeteringen zouden worden ingevoerd, om aan den wensch des volks en aan de behoeften van onzen tijd te doen. Hij zoude, om te beter het doel te bereiken, alle venlichte lieden raadplegen, en alle nuttige raadgeering voordeel doen. De Prins van Oranje zocht niet daartoe, maar voortgestuwd door bet

verlangen om de toetredende vissen met toetredende inwillingen te ontmoeten, erkende hij weldra de Belgen voor een onafhankelijk volk, gedoogde hij in de provincien, alwaar hij het bestuur oeffende, de verkiezing en afvaardigden tot het Nationaal Congres. Hij zocht aan het hoofd der beweging, welke tot eenen nieuwen en wasden staat van zaken konde leiden, op de nationaliteit zelve gegronddast. Ook zoo mogt het den Prins van België niet gelukken, het edele doel te bereiken, waarvoor alle zijne pogingen strekten: de bevrediging namelijk van hante schoone gewesten. Hij vervulde eenen treurigen pligt, door zich van den Belgischen bodem te verwijderen, ten einde elders den uitslag der staatkundige beweging van België af te wachten.

Na deze verwijdering en de alzoo verwijderde pogingen van den Prins van Oranje, werd, bij besluit van Z. M. van den 29 October 1830, de tijdelijke opdracht aan Zijne Koninklijke Hoogheid van het bestuur over de Zuidelijke gewesten voor vervallen gehouden, met verklaring, dat het bestuur des Konings, overeenkomstig de Grondwet, zich van nu voortaan zoude bepalen tot de Noordelijke provincien en het Groot-Hertogdom Luxemburg, en zulks tot zoo lange ten aanzien der Zuidelijke provincien, met overleg van Konings bondgenooten, nader zoude zijn beslist.

Gaarne zouden wij meer, ja het geheel willen afschrijven; doch ons bestek gedooft het niet, en daarom hopen wij, het oogenblik niet ver meer af, dat het Constitutioneel archief van den heer Lipman zich in alle handen zal bevinden.

ITALIË.

BOLGNE 5 januarij. De kardinaal Vanicelli is H. zondag vertrokken en de nieuwe kardinaal legaat Amat is denzelfden dag ten zes ure des avonds aangekomen. De bevolking heeft zich onmiddellijk naar zijn verblijf begeven onder den uitroep van: *leve Pius IX! leve Amat!*

Gisteren, zondag, hien twaalf are, hebben twee duizend personen, door muziek voorafgegaan, zich vereenigd op het plein San-Petronio. De studenten openden den togt; daarna kwamen de staatkundige legenaadigen, door den heer Galetti geleid, eindelijk eene groote menigte burgers. Deze vereeniging trok onder de balkons van het Palazzo Pubblico voorbij, roepende: *leve Pius IX! leve Amat! leve de onafhankelijkheid van Italië!* Alles is in de volmaakte orde afgelopen. Des avonds was de gansche stad geillumineerd. Heden is er verlichting *à giorno* in den schouwburg alwaar het *liefde van Pius IX en van Italië* gezongen zal worden.

Dadelijk na zijne aankomst heeft de nieuwe legaat den secretaris-generaal der legatie, dien der politie en der commissaris Lama uit hante betrekking ontslagen. Men hoopt weldra dat de burgerpatrouilles tot eene burgerwacht zullen georganiseerd worden en zij het uniform zullen dragen.

AMERIKA.

De berichten uit New-York melden dat in die stad eene groote maatschappij opgericht is, om de armen te helpen van den grooten nood, waarin zij verkeert, ten einde de landverhuizing van arme Ieren naar de Vereenigde Staten te bevorderen. Deze maatschappij zal daartoe ten minste tien groote schepen aanleggen, welke onophoudelijk tusschen de kusten van Ierland en New-York zullen varen. De wijze zullen omstreeks 10.000 emigranten naar vervoerd kunnen worden. Aan elk van die personen zal omstreeks honderd morgen lands, de noodige gereedschappen voor den landbouw en het overvorderde geld voor vestiging en een jaar onder-

houd gegeven worden. De opbrengst der kolonie aan de maatschappij zal over een aantal jaren verdeeld worden, ten einde de teruggaaf der gedane voorschotten gemakkelijk te maken.

Medert een aantal jaren staat men in het getal der Ieren, die aan de Vereenigde Staten emigreren, op een brood voor den dag van tien minner in 50.000 per jaar gemiddeld. In den tegenwoordige omstandigheden valt het niet twijfelachtig, dat het grootste gedeelte dieze ongelukkige bevolking zich bereid zal tonen naar vaderland te verlaten, indien men haar daartoe de gelegenheid aanbiedt.

Een brief door de E. P. Bonifacius Wimmer, stichter van het eerste klooster der Benedictijnen in de Vereenigde Staten, gerigt aan de *Augsb. Postzeit*, deelt de belangwekkendste bijzonderheden mede over de schoone vooruitgaten welke de omme van den H. Benedictus in die wijde landstreek kloosteren mogen. Deze brief zal eerbang openbaar worden gemaakt en het blad twijfelt niet of dezelve zal den ijver der beijerache geestelijkheid aansporen en eenige haver-leden overhalen om zich te vereenigen bij de onderneming van P. Wimmer en zijne medearbeiders.

POLEN.

De *Augsb. Zeit* spreekt het gerucht tegen, hetwelk noemens de bepaalde inlijving van het koninkrijk Polen met Rusland gelopen heeft. Dit dagblad weet zelfs niet of dit plan ooit gevormd werd. In alle gevallen zegt het, is het russisch gouvernement te behendig om het in een ongeschikt oogenblik ten uitvoer te leggen.

ZWITSERLAND.

De poging tot opstand door de radikalen van het kanton Freiburg is het werk gesteld heeft den verwachten uitslag gehad. De opstandelingen, door de troepen van het gouvernement manmoedig ontvangen, hebben lachhartig het slagveld verlaten na eenen korten strijd. Het gouvernement van Freiburg heeft onmiddellijk eene magt uitgezonden om bealt te nemen van het district Morat, het middenpunt des opstands. Ziehier wat men daarover uit Bern aan het parissche *Journal des Débats* schrijft:

Reeds op een uur afstand van Freiburg werden de opstandelingen met geweeruur ontvangen door de troepen van het gouvernement, die langs den weg geschaard stonden. De kolonnen door dezen onverwachten aanval tot wankelen gebragt voor de stad, welke zij des nachts hoopten te overvallen, daarbij slecht georganiseerd en even slecht aangevoerd, keerden, toen zij de alarmklok hoorden luiden, naar Morat en Estavayer terug, na een kort gevecht waarbij zij een geenevelden en twaalf gevangenen verloren. In de stad zijn reeds een aantal personen gevangen genomen, en de troepen van het gouvernement, bestaande uit infanterie, buksjagers en artillerie, zijn tegen Morat opgerukt om het te bezetten; men ziet geenen ernstigen tegenstand van de zijde der inwoners te gewoet. Het directorie heeft zich gehaast twee eedgenootschappelijke commissarissen te zenden, den heer Stockmar, lid van de regering van Bern en de heer Wieland, lid der regering van Argau. Men denkt dat het voornamelijk doel dezer zending is, om de regering van Freiburg tot gematigdheid te vermanen, om eene nieuwe reactie te voorkomen.

DETSCHLAND.

Ten gevolge der onderhandelingen welke te Weenen hebben plaats gehad tusschen het Oostenrijksch gouvernement en den heer van Kampts, afgevaardigde van het pruisisch gouvernement, heeft het kabinet van Weenen beslist dat de aansluiting van Krakau aan de postenrijksche rijkswijze eerst op den 1.1. januarij vastgesteld, opbepaald uitgesteld zou worden. De toestand van Krakau tegenover het Zollverein zal dus grene verandering ondergaan.

Brieven uit Wetzgen melden dat het Oostenrijksch gouvernement besloten heeft de tienden en overblijfselen in alle provincien des rijke af te schaffen. Het besluit daartoe zal eerstdaags uitgevaardigd worden.

ENGLAND.

DEEN 11 januarij. Lord Stanley, lord George Bessier en de voornaamste leden van de partij der bescherming hebben eene vergadering gehouden op het kasteel van den Hertog van New-Castle te Clubnier Park in Nottinghamshire, om den veldtocht voor de dubbelde zitting te beramen.

Men zegt dat de kollekten gisteren in de catholijke kerken en kapellen van Londen voor de arme Ieren gedaan tusschen de 4 en 5000 p. st. hebben opgebracht.

De inschrijving te Londen geopend ten behoeve van Ierland heeft in weinige dagen de som van 30.000 p. st. (£ 360,000) bereikt.

De heer van Byng, deken der leden van het Lagerhuis, wiens verzuimen wij onlangs mededeelden, om bij het einde der zitting, af te treden, is thans overleden in den ouderdom van 82 jaren.

Brieven van de kamp de Goede Hoop van den 10 november, melden dat onderscheidene hoofden der Kaffersche volksstammen zich aan den gouverneur der kolonie onderworpen hebben.

IRRLAND.

DUBLIN 19 januarij. De vreesdelijkheden welke op vele plaatsen in Ierland gepleegd zijn hebben gisteren en heden alhier navolging gevonden. Benden van ongelukkige, uitgehongerde menschen hebben in vele wijken der hoofdstad en der voorsteden de winkels der bakkers aangevallen en geplunderd. De politie heeft er een aantal gevangenen genomen, het waren meestal buitenlieden. Een ander vreesdelijke zaak, welke nu de door de dagbladen medegedeelde, berigten volgt is, dat de nood des lands zich meer en meer uitbreidt en dat vele plaatsen, welke toestand vroeger, in vergelijking van andere nog voldoende was, thans in al de gebieden der ellende vervallen zijn.

MADRID 5 januarij. De Kamer gaat dood voort met het onderzoek der geloofsbraken; meer dan 50 gedeputeerden zijn reeds aangekomen. Men denkt dat de Kamer tegen den 15 geconstitueerd zal zijn; de partij des vooruitgangs wil de voorloopige beaardslagen niet verlenen om de zamenstelling der kamers niet te vertragen; zij heeft dus alle ernstige discussie uitgesteld tot bij de behandeling van het adres van antwoord. De geconstitueerde gedeputeerden zullen eerstdaags eene bijeenkomst houden, waarin zij eene bepaalde leus zullen doen van den kandidaat tot het voorzitterschap van het congres.

Men zegt dat het gouvernement eene bijeenkomst heeft, den heer Olózaga en Brandt in het oog te doen voeren. Het bevel daartoe is reeds naar Pamplona afgezonden. De heer Olózaga had zelf gevraagd dat men dezen maatregel jegens hem nemen zou.

6 januarij. De ministeraad heeft beslist dat geene reispas zou afgegeven worden aan den heer Gomez de la Berna, die tot gedeputeerde is verkozen. De heer de Novallas is tot onderstaand van justitie, bevestigde, aan hoort van het schep *Béris* dat bevocht protest van Espartaco in 1843.

Men spreekt van een dekreet van amnestie, hetwelk het gouvernement voornemens zou zijn nitevvaardigen en op eene uitgebreidere schaal ontvreden zou worden dan dat, hetwelk bij gelegenheit van het huwelijk der koningin werd afgekondigd.

PORTUGAAL.

LISSABON 6 januarij. Het gerucht heeft alhier gelopen dat de stad Evora, welke van af den eersten dag des opstands zich tegen de koningin verklaard had, in handen der troepen van het gouvernement gevallen is. Volgens een ander gerucht zouden de septembrieten zich bij de mi-

